

Sensorveiledning JUS2111, revidert etter sensormøtet 31/5 2016

Revideringen er gjort av Finn Arnesen, og markert.

(Sondre Torp Helmersen har lagt inn sidetallshenvisninger til hovedlitteraturen i statsforfatningsrett, markert med en annen farge.)

I.1. Er Utopias handlinger å anse som bruk av væpnet makt, jf. FN-paktens art. 2.4?

Det sentrale temaet i denne delen av oppgaven er godt behandlet i hovedlitteraturen, Ruud og Ulfstein, Innføring i folkerett, 4. utg., på s. 191-194. Ifølge læringskravene skal kandidatene "ha god forståelse av [...] forbudet mot bruk av makt".

Her skal kandidatene ta utgangspunkt i FN-pakten artikkel 2.4. Oppgaven sier ellers ikke noe om Utopia og Arcada er medlem i FN (og dermed part i FN-pakten), men siden oppgaven uttrykkelig nevner FN-pakten, kan dette legges til grunn. Alternativt kan man anvende tilsvarende sedvanerett (jf. ICJ – Nicaragua avsnitt 188-192).

Artikkel 2.4 rammer "the [...] use of force", altså bruk av væpnet makt. Kandidatene kan nevne at Utopia ikke har drevet tradisjonell "krigføring" mot Arcadia, men at artikkel 2.4 favner videre enn dette.

Innholdet i artikkel 2.4 har blitt presisert nærmere i ICJ – Nicaragua (som er inntatt i domssamlingen). ICJ sa i avsnitt 227-228 at "the arming and training of the contras can certainly be said to involve the threat or use of force". Dette kan legges til grunn som uttrykk for gjeldende rett.

"[T]he contras" i Nicaragua-saken var en ikke-statlig væpnet gruppe. Etter å mottatt militær opplæring og skaffet seg våpen, vil sustiene i Arcadia være en tilsvarende gruppe. Den opprinnelige intensjonen var å forsvare Utopia. Dette skiller vår sak fra Nicaragua-saken, der USAs intensjon aldri var noe annet å styrte Nicaraguas regjering, og spørsmålet kandidatene kan drøfte er hvilken betydning denne forskjellen har. Imidlertid vender de ferdigtrente opprørere tilbake til konflikten i Arcadia, og effekten for Arcadia kan da hevdes i praksis å være den samme som om dette hadde vært intensjonen fra starten.

Øverstkommanderende i den utopiske hæren er del av den utopiske staten, og hans avgjørelser og handlinger, her beslutningen om å la nærmere 1000 ferdigtrente sustier vende tilbake til

Arcadia tilordnes Utopia etter de sedvanerettslige reglene om statsansvar (jf. ILCs artikler, artikkel 4). Enkelte kandidater vil kanskje problematisere om Utopia i det hele tatt kan nekte Arcadiske statsborgere å vende hjem, men oppgaveteksten gir lite til en slik drøftelse.

Utopia har ”trent opp” sustiene, men ikke direkte ”bevæpnet” dem. Man kan derfor forsøke å tolke ICJs utsagn: Må man bedrive både ”arming and training” for å omfattes av art 2.4, eller kan de to handlingene hver for seg være tilstrekkelige? Det siste er nok det mest plausible.

Man kan også drøfte om det dårlige vaktholdet i leieren i praksis må anses som ”arming”. Her man kan trekke inn en ”due diligence”-betraktning, som er relevant i ulike deler av folkeretten. Hva kandidatene eventuelt kommer til her er mindre viktig.

Det er ikke åpenbart at Utopias handlinger er å anse som bruk av væpnet makt, jf. FN-pakten art 2.4, og så vel en bekreftende som en benektende konklusjon kan forsvares. Her som alltid blir drøftelsen av spørsmålet det avgjørende, og sammenhengen mellom premisser og konklusjon.

Enkelte av de kandidatene som finner at det ikke foreligger bruk av makt, vil kan hende bruke intervensjonsforbudet i art. 2.7 som tolkningsmoment, og finne at når handlingene rammes av dette, er det liten grunn til å tolke forbudet i 2.4 vidt. Dette er selvfølgelig helt utmerket.

Det er for øvrig viktig å skille spørsmålet om det foreligger bruk av makt fra spørsmålet om Utopia blir folkerettslig ansvarlig for sustienes eventuelle handlinger i Arcadia. Det er ikke dette oppgaven spør om, og kandidatene må ikke forveksle disse spørsmålene.

I.2. Forutsett at spørsmål 1 besvares bekreftende: Er denne maktbruken lovlig?

De sentrale punktene i denne delen av oppgaven er grundig behandlet i hovedlitteraturen, på s. 194-203. Kandidatene skal som nevnt ha “god forståelse av [...] forbudet mot bruk av makt”.

Det finnes tre sentrale unntak for forbudet mot bruk av væpnet makt: samtykke, selvforsvar, og resolusjon fra FNs sikkerhetsråd. Kandidatene må vise at de ser at dette er unntak fra en hovedregel om at maktbruk er forbudt.

På dette tidspunktet i saken foreligger det ikke noen resolusjon fra Sikkerhetsrådet (etter FN-pakten kapittel VII). Kandidatene må se kronologien i faktum, og ikke trekke inn det senere vedtaket som er tema for spørsmål 5 og 6.

Samtykke til bruk av væpnet makt må eventuelt komme fra Arcadia. Det foreligger ikke. Faktum nevner at det er en "borgerkrig" i Arcadia, men også at "tuhu-gruppen" er "den dominerende". Dersom sustiene hadde hatt reell kontroll over staten eller en del av den, kunne man problematisert om det kunne vært grunnlag for samtykke, men faktum gir ikke grunnlag for å gå inn på dette.

Selvforsvar forutsetter etter FN-pakten artikkel 51 et "armed attack". Det må altså ha kommet et væpnet angrep fra Arcadia, enten mot Utopia eller mot en tredjestat (som kan være grunnlag for kollektiv selvforsvar fra Utopia). Faktum sier at "hundretusener av sustier strømmet inn i Utopia". Dette er imidlertid ikke et væpnet angrep. Utopia hadde derfor ikke grunnlag for å påberope seg selvforsvar.

Kandidatene kan også nevne humanitær intervensjon. Faktum sier at "den dominerende tuhu-gruppen hadde erklært at de ønsket å renske landet for sustier" og at "[t]usenvis av sustier [allerede var] drept i Arcadia". Dette kan kalles en "humanitær krise", altså en slik situasjon "humanitære intervensjoner" er ment å avhjelpe. En regel om humanitær intervensjon må eventuelt finnes i sedvanerett, altså må den være skapt av statspraksis og opinio juris. Det er fint om kandidatene kan trekke inn potensielle eksempler på statspraksis (Kosovo i 1999, flyforbudssoner i nord-Irak etter Gulfkrigen, Vietnams invasjon av Røde Khmer, Tanzanias invasjon av Uganda under Idi Amin, Indias invasjon av Bangladesh i 1971). Det avgjørende er imidlertid at humanitær intervensjon sjelden påberopes i praksis, og når det påberopes blir det som regel fordømt av en lang rekke stater. Det foreligger derfor ikke tilstrekkelig opinio juris (selv om man skulle finne relevant statspraksis). Kandidatene kan gjerne trekke inn diskusjonene rundt "responsibility to protect", men bør da nevne at det sentrale dokumentet om dette, FNs World Summit Outcome, forutsetter at eventuell bruk av væpnet makt skal skje med godkjenning fra FNs sikkerhetsråd (avsnitt 138-140). Det finnes altså ingen rett til humanitær intervensjon i gjeldende folkerett.

Kandidatene kan eventuelt også nevne muligheten for at det finnes en rett til "protection of nationals" som er i fare i fremmede stater. Dette kan subsumeres under FN-pakten artikkel 51, som en form for selvforsvar. Faktum gir imidlertid ingen indikasjoner på at sustiene i Arcadia har utopisk statsborgerskap. Felles etnisitet er ikke nok til å oppfylle grunnvilkåret for den eventuelle retten til å beskytte egne borgere (til tross for argumenter fra Russland i forbindelse med konflikten i Ukraina).

Svaret på oppgaven bør være at maktbruken ikke var lovlig.

I.3. Utgjør Arcadias angrep lovlig selvforsvar etter FN-paktens art. 51?

Selvforsvar er godt behandlet i hovedlitteraturen, på s. 194-201. Kandidatene skal som nevnt ha “god forståelse av [...] forbudet mot bruk av makt”.

Kandidatene bør først nevne at Arcadias angrep i utgangspunktet er i strid med FN-pakten artikkel 2.4, og at artikkel 51 er et unntak fra artikkel 2.4.

Grunnvilkåret i artikkel 51 er at det foreligger et ”armed attack”. Det som må drøftes opp mot dette vilkåret er Utopias trening av arcadiske sustier. Kandidatene kan gjerne nevne at svaret på spørsmål 2 er viktig i denne sammenhengen, fordi det ikke foreligger noen rett til selvforsvar mot lovlig maktbruk.

Ifølge FN-paktens ordlyd, og ifølge ICJ, er terskelen for ”armed attack” høyere enn for ”use of force”. ICJ sa i Nicaragua-dommen (avsnitt 195) at ”the Court does not believe that the concept of ‘armed attack’ [also] includes [...] assistance to rebels in the form of the provision of weapons or logistical or other support”. Dette må nok forstås slik at utopias ”support” til sustiene ikke overstiger terskelen for ”armed attack”.

Noe som også bør drøftes er om sustienes handlinger som sådan kan anses som et ”armed attack”. 1000 soldater kan være tilstrekkelig til å overstige terskelen, men faktum sier lite om hvor mange som var bevæpnet eller hva de eventuelt gjorde. Det er gjeldende folkerett mulig, men usikkert og omdiskutert, om en stat kan utøve selvforsvar mot et en ikke-statlige gruppe som opererer fra en annen stat dersom den andre staten var ”unwilling or unable” til å slå ned på dette. En slik rett kan sies å ha støtte i FNs sikkerhetsråds resolusjon 1368, vedtatt i forbindelse med invasjonen av Afghanistan etter 11. september-agrepene mot USA. Spørsmålet ble holdt åpent i ICJ – Armed Activities (DRC v Uganda) (som er intatt i domssamlingen), avsnitt 147. Retten ble for eksempel påberopt av Norge i forbindelse den nylige avgjørelsen om å bidra til å bekjempe Den islamske staten i Syria (i Irak har man derimot samtykke). Ettersom øverstkommanderende i Utopias hær lot sustiene reise til Arcadia, må Utopia anses som ”unwilling” til å hindre angrepet. Utopias myndigheter var dessuten ”unable” til å forhindre av noen sustiene var bevæpnet. Hva konklusjonen på denne delen av oppgaven blir, vil avhenge av hva man legger til grunn om jus og faktum.

Kandidatene bør også (eventuelt subsidiært) vurdere om Arcadias forsvarshandlinger var nødvendige og proporsjonale. Disse vilkårene må innfortolkes i artikkel 51.

Forsvarshandlingene må være nødvendig for å slå tilbake et angrep eller forhindre oppfølgingsangrep. Handlingene var ikke rettet de væpnede sustiene som hadde entret Arcadia. De var imidlertid rettet mot treningsleire nær grensen ”for å forhindre opptrening av flere sustier”. Forsvarshandlingene synes derfor å ha vært nødvendige. Når det gjelder proporsjonalitet, må ”stor materiell skade” og ”om lag 100” døde soldater veies opp mot at 1000 trente opprørere entret Arcadia. En proporsjonalitetsvurdering i artikkel 51 blir nødvendigvis skjønnsmessig, men her synes kravet å være oppfylt.

Som nevnt, er ikke faktum helt entydig, slik at sensorene må ha et øye åpent for at drøftelsene kan preges av det faktum kandidatene har lagt til grunn.

I.4. Vil et militært angrep fra Betonia rettet mot tuhuene være lovlig? (Reglene i internasjonal humanitær rett skal ikke behandles.)

Samtykke til bruk av væpnet makt er så vidt nevnt i hovedlitteraturen, på s. 194. Anerkjennelse av regjeringer er grundigere behandlet, på s. 172-174. Kandidatene skal som nevnt ha “god forståelse av [...] forbudet mot bruk av makt”, og av “Stater”, herunder “suverenitet” og “myndighetsutøvelse”.

Igjen må kandidatene ta utgangspunkt i artikkel 2.4, og at et angrep fra Betonia mot Utopia ikke vil være lovlig, med mindre det foreligger samtykke fra Utopia. Reglene om samtykke til bruk av væpnet makt må diskuteres som et unntak fra artikkel 2.4.

Man kan eventuelt nevne ILC-artiklene om statsansvar artikkel 20, som gjelder samtykke til folkerettsbrudd generelt (og som reflekterer sedvanerett).

Samtykke til å bruke væpnet makt mot et gitt territorium kan gis av den staten som territoriet tilhører. I Utopia er det to grupper som kjemper om kontroll. Spørsmålet blir hvem, om noen, som kan samtykke til maktbruk.

Susti-regjeringen tok kontroll over landet bruk av makt i 2002, ved å drepe og avsette den valgte tuhu-regjeringen. Tuhu-regjeringen ser i 2010 ut til å hevde at den (fortsatt) er ”landets rette regjering”. Etter et statskupp har det i statspraksis vært åpnet for å behandle den avsatte regjeringen som den lovlige regjeringen i en stat i en periode. I denne saken har det imidlertid

gått åtte år, og da må nok susti-regjeringen anses å representere Utopia folkerettslig, iallfall før tuhu-opprøret.

Et neste spørsmål blir om tuhu-opprøret innebærer at susti-regjeringen må anses for å ha mistet kontrollen over Utopia og derfor ikke lenger kan representere Utopia folkerettslig. Faktum sier at tuhuene har ”angrepet hovedstaden”, men sier ikke at angrepet har lyktes. Faktum sier ikke noe om hvor mye av territoriet eller befolkningen som kontrolleres av tuhu-styrker, eller hvor lenge dette eventuelt har vært tilfelle. Hvis man legger til grunn at sustiene fremdeles kontrollerer hovedstaden og en betydelig andel av territoriet, kan man la dette være avgjørende.

En annen sak er at det foregår en borgerkrig i Utopia. Tuhu-styrkene har ”angrepet hovedstaden”, men faktum sier ikke at angrepet har lyktes. Det har vært hevdet (iallfall i deler av juridisk teori) at det gjelder at absolutt forbud mot å samtykke til maktbruk utenfra i en borgerkrigssituasjon. Dette er imidlertid ikke klart ut fra statspraksis. Det er positivt om kandidatene nevner dette, og det er mindre viktig hva de konkluderer med.

Konklusjonen vil antagelig være at et angrep fra Betonia vil være lovlig, men også her avhenger konklusjonen hva man legger til grunn, både faktisk og rettslig sett.

Dette er en relativt krevende oppgave, og man må ikke forvente for mye av kandidatene. Det er positivt om de ser det sentrale problemet, som er om det foreligger samtykke, klarer å bruke faktum aktivt, og får til forstandige drøftelser av relevante spørsmål. Om noen mer avledete problemstillinger er oversett, bør ikke trekke noe videre ned.

I.5. Skulle beslutningen om å sende norske spesialstyrker til FN-operasjonen vært behandlet av Kongen i statsråd?

Grunnloven § 28 er godt dekket i hovedlitteraturen, Smith, Konstitusjonelt demokrati, 3. utg., på s. 254-255. Kandidatene “skal ha god forståelse av [...] [h]ovedreglene om de høyeste statsorganenes organisering, saksbehandling og kompetanse”.

Det rettslige utgangspunktet er at utenriksstyret og forsvaret er underordnet Kongen, dvs. den utøvende makt gjennom kongelige prerogativer. Dette følger av henholdsvis Grunnloven § 26 første ledd og § 25 første ledd. Det følger av en sikker fortolkning av § 26 første ledd at ”Kongen” skal forstås som ”Kongen i statsråd”. Dermed oppstår spørsmålet om det foreligger en delegert fullmakt fra Kongen i statsråd til statsministeren, utenriksministeren

og/eller forsvarsministeren. Dette må anses som et vanskelig spørsmål for kandidatene, og det kan ikke forventes mye på dette punktet, men de bedre kandidatene vil typisk reise problemstillingen. Uansett vil Grunnloven § 28 om at saker av viktighet skal behandles av Kongen i statsråd overstyre eventuelle fullmakter som de enkelte regjeringsmedlemmer måtte ha. Kandidatene må derfor se at det sentrale spørsmålet er hvorvidt det foreligger en ”sak av viktighet”..

Ved tolkingen av begrepet ”saker av viktighet” i § 28 er det nyttig å vise at dette er en lavere terskel enn ”særlig viktighet” i § 26 andre ledd. Ellers er sentrale tema i vurderingen hvor stor politisk interesse spørsmålet har og i hvilken grad Stortinget har behov for å føre kontroll med Regjeringens avgjørelse.

I denne saken er det snakk om å benytte norsk styrker utenlands, med mandat til ”å treffe alle nødvendige tiltak for å opprette fred mellom Utopia og Arcadia, inkludert bruk av væpnet makt”. Dette er ikke noe det norske forsvaret rutinemessig gjør. Det innebærer at norske soldater kan bli drept, og at norske soldater kan bli beskyldt for å ha brutt menneskerettigheter eller humanitærrett. Dette er politisk sensitivt, og noe Stortinget har en klar interesse i å holde oversikt med. Slike utenlandsoperasjoner er vanligvis også kostbare, og dette bør ses i lys av Stortingets bevilgningsmyndighet i Grunnloven § 75 a. Oppdraget vil også ha betydning for Norges utenrikspolitiske stilling, og kan skaffe både venner og fiender i ulike deler av verden, både blant andre stater og blant ikke-statlige grupper. Dette har i seg selv stor politisk betydning.

Konklusjonen må bli at det er snakk om en sak ”av viktighet” som skulle vært behandlet av Kongen i statsråd.

I.6. Skulle beslutningen om å sende norske spesialstyrker til FN-operasjonen vært truffet av Stortinget?

Hovedlitteraturens behandling av § 25 er mer provisorisk, jf. s. 124, 262 og 266. Kandidatene skal igjen ha “god forståelse av [...] [h]ovedreglene om de høyeste statsorganenes organisering, saksbehandling og kompetanse”.

Dette spørsmålet reguleres i utgangspunktet av Grunnloven § 25 første ledd, som sier at ”Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt”. Styrkene som Norge sender til denne FN-operasjonen omfattes av denne ordlyden. Dette utgangspunktet leder oss til to punkter som kan drøftes nærmere:

For det første sier § 25 første at "[rikets land- og sjømakt] må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt hjelpetropper imot fiendtlig overfall, må gis adgang til riket uten Stortingets samtykke." Forsvaret vil ikke "forøkes eller forminskes". Det er heller ikke snakk om å gi noen "adgang til riket". Det interessante er at bestemmelsen sier at "[rikets land- og sjømakt] må ikke overlates i fremmede makters tjeneste". Man kan for det første se for seg FN som en slik "fremmed makt". Alternativt kan FN-styrken være organisert slik at det er en utenlandsk kommandør (altså fra en "fremmed makt") som på et eller annet nivå vil ha kommando over norske styrker. Det er imidlertid viktig å se at § 25 første ledd ikke sier at styrkene kan overlates i fremmede makters tjeneste med Stortingets samtykke. Forbudet er derimot absolutt, og det er derfor ikke relevant for denne oppgaven, som kun spør om Stortingets samtykke er nødvendig. I praksis forstås bestemmelsen slik av Norge kan bidra med styrker til FN, noe som også har blitt gjort ved en rekke anledninger.

Grunnloven § 25 annet ledd bør tas opp. Den sier at "[l]andvernet og de øvrige tropper som ikke kan henregnes til linjetroppene, må aldri uten Stortingets samtykke brukes utenfor rikets grenser". De aktuelle troppene i denne oppgaven skal "brukes utenfor rikets grenser". Stortinget må altså samtykke med mindre regjeringen kun sender "linjetroppene" til FN-operasjonen. Begrepet "landvernet" er definert i vernepliktsloven § 2 andre ledd som de ti eldste årsklassene blant de vernepliktige. Første ledd sier at "Forsvaret består av 2 oppbud, linjen og landvernet". Dette må forstås slik at dersom noe ikke tilhører "landvernet", tilhører det "linjen". Oppgaven sier ikke hvilke årsklasser de soldatene som sendes til FN-styrken blir hentet fra. Dette vil være avgjørende for løsningen av oppgaven.

Etter Grunnloven § 26 annet ledd skal Stortinget samtykke til inngåelse av traktater av "særlig viktighet". Kandidatene bør få frem at man i dette tilfellet ikke står overfor en traktat, slik at bestemmelsen ikke kommer til anvendelse. Kandidatene bør presisere dette kort. Kandidater som ikke ser at traktat ikke foreligger, må trekkes for dette. Dersom kandidatene drøfter "særlig viktighet" subsidiært, under den forutsetning at traktat likevel foreligger, bør ikke trekkes mye. Avgjørende er at kandidatene evner å se at det ikke foreligger en traktat..

Dette er et relativt vanskelig spørsmål, hvor man kan forvente mindre av kandidatene.

II.

Redegjør for rettsvirkningene av at EØS-komiteen ikke kommer til enighet om endringer i et vedlegg til EØS-avtalen

EØS-komiteens saksbehandling ved nye rettsaker er grundig behandlet i hovedlitteraturen, Sejersted m.fl., EØS-rett 3. utg., på s. 185-194. Kandidatene “skal ha kjennskap til [...] [i]nstitusjoner og beslutningsprosess i EØS”, og “god forståelse av [...] [k]ravene til gjennomføring av EØS-regler i norsk rett”.

Her bør kandidatene ta utgangspunkt i EØS-avtalen artikkel 92, 93 og 102. Artikkel 92 angir et overordnet formål, om at EØS-komiteen ”skal sikre en effektiv gjennomføring av” EØS-avtalen. Artikkel 93 og 102 har regler om vedtagelsesprosedyren og om hvordan eventuell uenighet skal håndteres.

Kandidatene må få frem at EØS-komiteen treffer avgjørelser ved ”enighet mellom” EU-statene og EFTA-statene (artikkel 93(2)).

Kandidatene bør presisere at det å vedta endringer i vedlegg til EØS-avtalen ikke er en folkerettslig plikt, men derimot en politisk forutsetning for EØS-samarbeidet. Kandidater som diskuterer manglende enighet i EØS-komiteen som et ”brudd” på folkeretten/EØS-retten viser manglende forståelse. Kandidatene bør også presisere at enighet og vedtakelse i EØS-komiteen er noe som skjer før gjennomføring i norsk rett, og vedtakelse i komiteen medfører en folkerettslig plikt til slik gjennomføring (jf. artikkel 3).

Kandidatene kan gjerne også si noe om hva en uenighet i EØS-komiteen kan gjelde. Her kan man for eksempel skille mellom uenighet om hvorvidt noe som har blitt vedtatt i EU rettslig sett omfattes av EØS-avtalens virkeområde, og det at en stat (som kan være enten en EFTA-stat eller en EU-stat) på rent politisk grunnlag ikke ønsker at noe skal tas inn i EØS-avtalen.

Muligheten som den enkelte stat har til å hindre enighet i EØS-komiteen kalles gjerne ”reservasjonsretten” eller ”veto retten”. Kandidatene bør nevne iallfall ett av disse begrepene. De kan gjerne også diskutere om begrepene er mer eller mindre treffende.

Så langt har det ikke skjedd at man ikke har blitt enige om endringer i vedlegg til EØS-avtalen. På side 193 nevnes 17 saker som har gitt grunnlag for politisk diskusjon om bruk av reservasjonsretten, og det er selvfølgelig fint om et par av disse nevnes.

Den mest opplagte rettsvirkningen av manglende enighet i EØS-komiteen, er at det ikke blir truffet noe vedtak. Den aktuelle rettsakten blir derfor ikke del av EØS-avtalen. Deretter, etter en frist på seks måneder, skal ”den berørte del av vedlegget [...] betraktes som midlertidig satt ut av kraft” (artikkel 102(5)). Kandidatene må imidlertid også nevne at EØS-komiteen

kan bestemme ”det motsatte”, dersom alle statene er enige. Siden det er grunn til å anta at EFTA-statene som regel vil se seg tjent med at den berørte del av vedlegget ikke settes ut av kraft, betyr dette i praksis at EU-siden avgjør om denne rettsvirkningen skal inntreffe.

Her er det fint om kandidatene forsøker å tolke begrepet ”den berørte del”, og gjerne gi praktiske eksempler på hva som eventuelt kan være ”den berørte del” i en konkret reservasjonssak, men hovedlitteraturen gir ikke mye stoff til dette. Bruk av reservasjonsretten ble i forbindelse EUs tredje postdirektiv, og ”den berørte del” kunne da for eksempel være all EØS-regulering av postmarkedet. Kandidatene kan også gå inn på at hva som skal anses som ”den berørte del” i en konkret sak også kan bli gjenstand for politiske forhandlinger mellom partene.

Siden det er den berørte del av vedlegget som eventuelt settes ut av kraft, bør kandidatene peke på at EØS-avtalens hoveddel ikke berøres. Dette innebærer at de alminnelige reglene om blant annet fri bevegelse fortsatt gjelder. Siden nye direktiver, og særlig de delene man reagerer på, ikke sjelden er en kodifisering av regler som følger av de alminnelige bestemmelsene i avtalen, vil det rett som det er oppstå situasjoner det har marginal betydning for rettstilstanden om det aktuelle direktivet innlemmes i EØS-avtalen eller ikke. Kandidater som gjør noe ut av dette bør honoreres kraftig.

Kandidatene kan dessuten nevne at det ved siden av rettsvirkninger også vil være politiske virkninger av å bruke reservasjonsretten (så lenge de viser at de ser og forstår skillet mellom det rettslige og det politiske). I siste instans kan det bli aktuelt å si opp EØS-avtalen etter artikkel 127.

I denne delen av oppgaven er det generelt viktig at kandidatene knytter besvarelsen tett opp mot EØS-avtalens bestemmelser og deres ordlyd. Samtidig må de vise at de forstår hvordan dette spørsmålet henger sammen med resten av EØS-systemet.

Om avveiningen av de forskjellige deler av besvarelsene.

Dette semesterets eksamensoppgave favner vidt. Kandidatene blir prøvd i folkerett, statsrett og EØS-rett. Utgangspunktet for avveiningen av besvarelsenes forskjellige deler følger av oppgaveteksten, som angir at del I teller 5/6 og del II 1/6. For så vidt gjelder del I, er det ikke oppgitt noe om vektleggingen av de enkelte spørsmålene, og presumsjonen da er at de teller like mye.

På sensormøtet var det enighet om at dersom en kandidat avslører så store kunnskaps- og forståelsesmangler at prestasjonen etterlater alvorlig tvil med hensyn til om de aktuelle

emnene er lest, skal dette medføre større utslag på total karakteren enn vekten av spørsmålet tilsier alene.

Sensorveiledningen er skrevet uten at jeg har sett noen besvarelser.

Sondre Torp Helmersen

12. mai 2016